

Вартовнік О.М.

студентка,

*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ: СУТНІСТЬ ЯВИЩА, МЕХАНІЗМ ВРЕГУЛЮВАННЯ ТА ЗАПОБІГАННЯ

Зловживання владою та повноваження є одними із корупційних ризиків, а проблема корупції стала каталізатором системного реформування державного управління після подій Революції Гідності [1].

Витоки законодавчого регулювання корупційних проявів беруть початок ще з положень Конвенції ООН проти корупції, де задекларовано обов'язок кожної держави-учасниці «запроваджувати заходи й системи, які зобов'язують державних посадових осіб надавати відповідним органам декларації про позаслужбову діяльність, заняття, інвестиції, активи та про суттєві дарунки або прибутки, у зв'язку з якими може виникнути конфлікт інтересів стосовно їхніх функцій як державних посадових осіб» [2].

Питаннями дослідження виникнення та врегулювання конфліктів інтересів в публічному та приватному секторі займалися такі дослідники, як Т. Василевська, К. Бугайчук, О. Климович, Д. Ковриженко, М. Рудакевич, С. Тертишна, О. Токар-Остапенко, Ю. Якименко, Н. Янюк, Ден Барнс, Модест Купоїнські, Сюзанна Сімонян, Томас Іверсон, Сабіна Дюссекеева, Ладан Череегар, Ларк Гір, Максат Кобонбаєв, Таммар Бергер, Олександр Габершон, і К'яра Стітцер, Клаудіа Оріло та інші.

Між сектором державного управління, з одного боку, та приватним і некомерційним секторами, з іншого, виникли нові форми відносин. Внаслідок цієї тенденції з'являються нові форми конфлікту інтересів, тому занепокоєність суспільства, яка дедалі зростає, примушує уряди вживати заходів для збереження доброчесності офіційного механізму прийняття рішень.

Хоча, на нашу думку, конфлікт інтересів не можна ототожнювати з корупцією *ipso facto* (в силу власне факту), зростає розуміння того,

що неадекватне врегулювання конфліктів між приватними інтересами та державними обов'язками службових осіб стає джерелом корупції [3].

Заслугове на увагу позиція, яку висловив Б. Витвицький у своїй статті «Корупція, верховенства права та Україна», де автор зазначає, що конфлікт інтересів – це ситуація, коли публічний службовець приймає рішення щодо взяття громадян на роботу, закупівлі товарів чи послуг для державного органу, виносить судові чи міністерське рішення під впливом фінансових, сімейних або партійно-політичних інтересів окремого публічного службовця, який виносить таке рішення [4].

Найбільш всеохопно конфлікт інтересів розглядається в Законі України «Про запобігання корупції». Однією з переваг Закону є розрізнення між реальним та потенційним конфліктами інтересів. Згідно з Законом, потенційний конфлікт інтересів – це наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень. Реальним конфліктом інтересів є суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень [5].

У Настановах ОЕСР конфлікт інтересів визначається як «конфлікт між публічно-правовими обов'язками та приватними інтересами посадової особи, у якому вона має свої особисті інтереси, що може негативно вплинути на виконання покладених на нього обов'язків та функцій» [6].

Настанови пропонують практичні інструменти допомоги для державних інституцій щодо підтримання доброчесності при прийнятті рішень на державному рівні. Загалом цього можна досягти шляхом: – переконання в тому, що органи державної влади мають відповідні стандарти політики зі сприяння доброчесності та реалізують їх на практиці; – установлення ефективних процесів виявлення ризику та врегулювання конфлікту інтересів у щоденній

роботі, а також відповідних механізмів підзвітності та управлінських підходів, що включає санкції не лише для гарантування того, що посадовці несуть персональну відповідальність за дотримання як букви, так і духу таких стандартів, а й для заохочення службовців, діяльність яких засвідчує постійну відповідність таким стандартам.

Конфлікт інтересів, тобто суперечність між приватними та службовими інтересами як в державному, так і приватному секторах, непокоять громадськість в багатьох країнах світу. Ситуації, які спричиняють конфлікти інтересів, вже давно є окремим об'єктом антикорупційної політики в секторі державного управління.

Наприклад, в Австралії, Німеччині та Норвегії не існує законодавчого визначення конфлікту інтересів як такого. З одного боку, це додає певної визначеності щодо ситуацій, які можна описати як конфлікт інтересів. Однак, з іншого боку, це також накладає певні обмеження з огляду на той факт, що конфлікт інтересів не є однозначним явищем [5].

Незважаючи на ці загальні тенденції, держави-члени ЄС, Канада та США відрізняються політикою транспарентності, повноваженнями різних етичних комісій та комітетів, навчанням (обов'язкове або необов'язкове) та вимогами оприлюднення (наприклад, декларація особистого доходу, декларація сімейного доходу, декларація особистих та сімейних активів, інтересів тощо), контролем подарунків та інших видів переваг, привілеїв, особистих та сімейних обмежень щодо власності та вимог розкриття інформації.

Отже, до головних інструментів запобігання та уникнення конфлікту інтересів, які використовують закордоном, належать: обмеження зайнятості; декларація особистого доходу; декларація сімейного доходу; декларація особистих активів; декларація сімейних активів; декларація подарунків; безпека та контроль доступу до внутрішньої інформації; декларація приватних інтересів, що відносяться до управління контрактами; декларація приватних інтересів, що відносяться до прийняття рішень; декларація приватних інтересів, що відносяться до участі у наглядовій раді; публічне розкриття декларацій доходів та активів; обмеження і контроль бізнесу або діяльності неурядових неприбуткових організацій; обмеження та контроль подарунків, інших форм переваг; обмеження

і контроль зовнішніх призначень; відмова посадових осіб від службового обов'язку, коли участь у зустрічі або прийняття конкретного рішення ставлять їх у становище конфлікту; особисті та сімейні обмеження на права власності в приватних компаніях; розкриття або продаж інтересів бізнес-партнерів за рахунок інвестицій або встановленням довіри чи сліпого договору управління.

Отже, виділяють такі типи регулювання конфлікту інтересів:

- заборони на діяльність;
- декларації про інтереси;
- виключення з процесів прийняття рішень.

Згідно з міжнародним досвідом регулювання конфлікту інтересів здійснюється відповідно у виді трьох режимів: жорсткий підхід, середній підхід і м'який підхід [7].

Отже, в Україні конфлікт інтересів є достатньо розробленою темою на рівні законодавства, а система електронного декларування є новацією на рівні найбільш розвинених країнах світу. Однак недостатність санкцій, а також відсутність комплексного підходу до управління конфліктами інтересу є причинами зловживання депутатами своїми приватними інтересами.

Список використаних джерел:

1. Джумагельдієва Г.Д., Орленко Я.Ю., Сергієнко І.Г. Механізм врегулювання конфлікту інтересів в системі державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 2. URL: <http://www.dy.pauka.com.ua/?op=1&z=1386> (дата звернення: 17.03.2020). doi: 10.32702/2307-2156-2019.2.3

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції // Закон України від 18.10.2006 № 252-V // Голос України. – 2006.

3. Методичні рекомендації з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб, затверджені рішенням НАЗК від 14 липня 2016 року № 2. URL: <https://old.uinp.gov.ua/methodicmaterial/metodichni-rekomendatsii-z-pitan-zapobigannya-ta-vregulyuvannya-konfliktu-interesiv>

4. Витвицький Б. Корупція, верховенство права та Україна. Огляд важливих аспектів системи запобігання та протидії корупції / Б. Витвицький. – Вашингтон, округ Колумбія та Детройт, штат Мічиган. – 27 лют. – 3 берез. 2012 р.

5. Аналітичне дослідження «Пропозиції до політики щодо конфлікту інтересів народних депутатів України» Я. Юрчишин, У. Полтавець. URL: https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/Propozicii_Politiki_deklaruvannya_Konfliktu-1.pdf

6. Настанови Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) щодо врегулювання конфлікту інтересів на державній службі. URL: <http://www.guds.gov.ua/document/82561/brief5.pdf;jsessionid=488EFB2778F4B399>

7. Dr. Londa Esadze. Guidelines for Prevention of Conflict of Interest. – 2013. – Serbia

Гурєєв А.В.

курсант,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ПРИНЦИП ВИНИ ТА ЙОГО ХАРАКТЕРИСТИКА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ТА ЗАКОНОДАВСТВІ

Кожна галузь права, включаючи кримінальне право, будується на основі системи правових принципів, основних принципів, що пронизують всю систему норм цієї галузі права та визначають зміст її найважливіших інститутів і норм [6].

Принцип відповідальності лише за вину (принцип вини) є одним з найважливіших принципів кримінального права. Принцип вини визначає як особливості предмета регулювання кримінального права, визнаючи необхідну особливість юридичного факту, що породжує кримінально-правові відносини (вину особи), а також спосіб регулювання кримінального права, встановлення того, що провина особи у вчиненні злочину є необхідною умовою його кримінальної відповідальності. Значення принципу вини полягає в тому, що він є одним із засобів забезпечення демократії, права та гуманізму в кримінальному праві, у сфері кримінальної відповідальності.

Принципи вини в кримінальному праві:

а) особа, яка виявилася невидимою, виявила злочин і не може бути покарана і не буде законно досягнута та встановлена довіреною особою продукцією;